

MỘT SỐ BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN KHẢ NĂNG TẬP TRUNG CHÚ Ý CHO TRẺ 3 - 4 TUỔI TRONG HOẠT ĐỘNG LÀM QUEN VỚI TOÁN Ở TRƯỜNG MẦM NON

SOME MEASURES TO DEVELOP CONCENTRATION SKILLS FOR 3 - 4 YEAR OLD CHILDREN
IN MATH ACTIVITIES AT PRESCHOOL

Dinh Thị Thu Hằng

Trường Đại học Sư phạm – Đại học Đà Nẵng

Email: Dinhthuhang225@gmail.com

TÓM TẮT

Chú ý và khả năng tập trung chú ý có chức năng quan trọng đối với hoạt động trí tuệ của trẻ. Không tập trung chú ý vào một việc gì hoặc không điều khiển được chú ý thì kết quả nhận thức sẽ hết sức hạn chế. Vì vậy, trong tổ chức hoạt động trí tuệ của trẻ, trước hết cần giáo dục năng lực tập trung chú ý. Tổ chức hoạt động cho trẻ làm quen với Toán là một trong những con đường giúp nâng cao khả năng tập trung chú ý của trẻ. Giáo viên cần nắm bản chất của quá trình tổ chức hoạt động cho trẻ làm quen với Toán, hiểu rõ mối quan hệ giữa: giáo viên - trẻ và môi trường để tạo điều kiện cho mỗi yếu tố phát huy thế mạnh, góp phần phát triển khả năng tập trung chú ý cho trẻ.

Từ khóa: chú ý; khả năng tập trung chú ý; trẻ 3 - 4 tuổi; hoạt động làm quen với toán; biện pháp.

ABSTRACT

Attention and concentration skills play important roles for children's intellectual activity. The children's awareness will be limited as they lose control of their attention. Thus, in organizing children's intellectual activities, the education on concentration skills should be taken into account first. Math activities are the ways to improve the children's attention. Teachers need to know how to organize math activities for children, the relationship among teachers – children and the environment to create conditions for each child to promote strengths so that it helps the child develop the concentration skills.

Key words: focus; concentration skills; 3-4 year old children; math activity; measures.

1. Đặt vấn đề

Chú ý là điều kiện của hoạt động có ý thức của con người, có vai trò to lớn với sự phát triển tâm lý và nhận thức, được xem như một trạng thái tâm lý đi kèm với các hoạt động tâm lý khác giúp cho hoạt động đó đạt kết quả.

Vai trò của chú ý rất quan trọng trong việc quyết định hiệu quả hoạt động của trẻ. Chú ý tạo cho trẻ có sự phát triển nhanh trong nhận thức và tư duy. Chú ý làm trẻ từ chỗ phát hiện ra những điều mới lạ, đến việc giải đáp các thắc mắc của mình về thế giới xung quanh. Điều này kích thích, thôi thúc trẻ tìm hiểu, khám phá những điều mới lạ hơn. Chú ý được hình thành, phát triển ngay trong giai đoạn đầu của cuộc sống. Do tầm quan trọng của chú ý nên việc phát triển chú ý cho trẻ em ngay trong những năm đầu rất cần thiết. Hoạt động của trẻ

mẫu giáo ngày càng đa dạng và trí tuệ của các em cũng ngày càng phát triển, đòi hỏi chú ý của trẻ ngày càng tập trung và bền vững hơn. Có thể nói, mọi cố gắng của nhà giáo dục sẽ là vô nghĩa nếu trong hoạt động trẻ thờ ơ, thiếu chú ý.

Đối với trẻ 3 - 4 tuổi được học ở trường mầm non, hoạt động làm quen với Toán rất gần gũi trẻ, giúp cho trẻ được tiếp xúc nhiều đối tượng sinh động, đa dạng và hấp dẫn, qua đó trẻ nắm được những kiến thức toán học sơ đẳng về số lượng, con số và phép đếm, kích thước, hình dạng, vị trí sắp đặt của các vật trong không gian, thời gian và khả năng quan sát, định hướng, ước lượng được hình thành và phát triển. Từ đó, trẻ trở nên tích cực, độc lập, sáng tạo trong mọi hoạt động, thúc đẩy sự phát triển tư duy, phát triển ngôn ngữ. Hoạt động làm quen với Toán là một hoạt động

đòi hỏi sự tập trung chú ý của trẻ.

Có thể tóm tắt các quan niệm về chú ý bằng khái niệm chú ý nằm trong giáo trình “Tâm lý học” do GS. Phạm Minh Hạc làm chủ biên, tác giả cho rằng: **“Chú ý là sự tập trung của ý thức vào một hay một nhóm đối tượng, sự vật, hiện tượng nào đó và tương đối thoát ly khỏi các đối tượng khác nhằm phản ánh được tốt hơn để hành động, hoạt động có kết quả”**.

Trong từ điển Tâm lý học của Nguyễn Khắc Viện thì **“khả năng”** được định nghĩa chính là năng lực hay khả năng chuyên biệt của một cá nhân về một hay nhiều khía cạnh nào đó được sử dụng để giải quyết tình huống hay công việc.

Khả năng tập trung chú ý thể hiện ở khả năng điều khiển được những ý nghĩ của chính bản thân chủ thể hoạt động nhằm tránh sự lôi kéo của các tác nhân khác trong quá trình hoạt động. Tất cả chúng ta ai cũng có khả năng tập trung chú ý, ít nhất là ở một thời điểm nào đó. Cá nhân chỉ chú ý đến những đối tượng phù hợp với nhu cầu, hứng thú của bản thân mình. Đây là sự tập trung cao độ năng lực vào một đối tượng cụ thể. Sự tập trung buộc chủ thể hoạt động phải tách rời những kích thích bên ngoài như tiếng động, âm thanh hay những cảm giác khác không liên quan đến đối tượng chú ý. Và quá trình tập trung chú ý cần phải đạt tới một kết quả cụ thể, có nghĩa là hoàn thành một nhiệm vụ được đề ra. Đối tượng chú ý được phản ánh đầy đủ và rõ nét nhất.

Qua nghiên cứu những lý luận về chú ý nói chung và khả năng tập trung chú ý nói riêng có thể rút ra rằng: **Khả năng tập trung chú ý của trẻ là khả năng trẻ điều khiển sự tập trung của ý thức vào một hay một nhóm đối tượng, sự vật, hiện tượng nào đó và tương đối thoát ly khỏi các đối tượng khác nhằm phản ánh được tốt hơn để hành động, hoạt động có kết quả**.

Khả năng tập trung chú ý của trẻ được biểu hiện ở những mặt sau:

- Biểu hiện về thời gian: đây là biểu hiện đặc trưng và rõ nét nhất của khả năng tập trung chú ý, những trẻ có khả năng tập trung chú ý tốt

luôn có thời gian chú ý kéo dài trong suốt thời gian hoạt động diễn ra.

- Biểu hiện về thái độ xúc cảm: tập trung chú ý biểu hiện ra bên ngoài ở nét mặt và ở động tác của con người như nhìn không chớp mắt, vênh tai nghe, chau mày, nhăn trán. Trẻ có khả năng tập trung chú ý tốt là những trẻ có những thái độ tích cực như luôn tỏ ra chăm chú, hào hứng, thích thú, phấn khởi, lạc quan theo dõi các hoạt động và thường tỏ ra luyến tiếc khi hoạt động đã kết thúc.

- Biểu hiện về mặt tính chất hoạt động: khi một trẻ có khả năng tập trung chú ý tốt là lúc trẻ đó thể hiện tính tích cực, chủ động, thích sáng tạo, phát huy sáng kiến hay cải tiến trong hoạt động.

- Biểu hiện về mặt kết quả hoạt động: khả năng tập trung chú ý ảnh hưởng lớn đến kết quả học tập, biểu hiện rõ nhất là những trẻ này thường xuyên thành công trong học tập. Ngoài ra, nếu có khả năng chú ý tốt thì các năng lực thuộc lĩnh vực nhận thức đều phát triển mạnh mẽ và thể hiện rõ nét như: năng lực quan sát, năng lực tư duy, năng lực tưởng tượng, năng lực so sánh, năng lực phán đoán, năng lực tổng hợp, năng lực phân tích, khái quát hóa, trừu tượng hóa năng lực vận dụng tri thức vào thực tiễn.

Hoạt động của trẻ mẫu giáo ngày càng phức tạp và trí tuệ của các em cũng phức tạp dần lên, vì thế chú ý ngày càng tập trung và bền vững hơn. Nếu đầu tuổi mẫu giáo trẻ có thể tập trung vào một hoạt động khoảng 10 phút, thì vào cuối tuổi mẫu giáo, hoạt động có thể kéo dài khoảng nửa giờ đồng hồ. Chú ý của trẻ mẫu giáo phụ thuộc vào hứng thú của chúng đối với các đối tượng xung quanh.

Ở những trẻ đầu tuổi lên 3, chú ý của trẻ hoàn toàn là chú ý không chủ định. Trẻ bị đối tượng trạng thái sinh lý của cơ thể chi phối. Chúng hoàn toàn không thể điều khiển chú ý của mình và rất kém chú ý vào lời nói, mà lời nói lại là điều kiện để có chú ý có chủ định. Ở trẻ 3 tuổi thường chỉ chú ý đến các kích thích mạnh như những âm thanh lớn, ánh sáng chói, những thay đổi đột ngột trong hoàn cảnh bên ngoài, chẳng hạn chuyển từ tối sang sáng, các đối tượng chuyển động.

Sự xuất hiện nhu cầu giao lưu với người khác, sự nảy sinh hứng thú với hành động và ngôn ngữ của người khác làm cho phạm vi chú ý của trẻ tới các hiện tượng xung quanh ngày càng được mở rộng. Trẻ 3 - 4 tuổi đã có thể quan sát và thao tác khá lâu với một sự vật nào đó, chú ý xem một đồ chơi nào đó, tập trung theo dõi ngôn ngữ và hành vi của người xung quanh. Tất cả những gì mà trẻ ở lứa tuổi này nhìn thấy đều gây ra những ấn tượng về âm thanh, màu sắc, chuyển động thì trẻ sẽ lập tức chú ý. Đến khi bản thân trẻ cảm thấy thỏa mãn phần nhìn, phần thao tác với chính đồ vật đó thì trẻ sẽ chuyển chú ý sang đối tượng khác. Hành động chú ý của trẻ hoàn toàn không có mục đích và không cần sự nỗ lực của ý chí. Trẻ ở lứa tuổi này chưa biết chọn đối tượng phục vụ cho mục đích chú ý của mình hay nói cách khác trẻ chưa biết hướng chú ý cũng như duy trì chú ý của mình vào những mục đích nhận thức nhất định.

Chú ý đã không chủ định, lại thường không ổn định nên trẻ 3 - 4 tuổi thường dễ di chuyển chú ý từ một đối tượng này sang một đối tượng khác rất nhanh khi có đối tượng chú ý mới, hấp dẫn hơn xuất hiện. Đối tượng mới càng gây hứng thú nhiều thì càng lôi cuốn chú ý của trẻ nhiều hơn.

Trẻ ở cuối tuổi lên 3 và đầu tuổi lên 4 đã bắt đầu xuất hiện một vài phẩm chất của chú ý có chủ định do sự phát triển của ngôn ngữ và tư duy như trẻ sẽ chú ý bền vững hơn với những hoạt động hay đồ vật mà trẻ thích. Tuy nhiên, phải đến 4 - 5 tuổi thì những phẩm chất này rõ nét hơn, thời gian chú ý của trẻ cũng lâu hơn. Cụ thể trẻ có thể chú ý tới 37 phút với những hoạt động chúng thích, lên 5 - 6 tuổi nếu đối tượng hấp dẫn, chứa đựng sự thay đổi và làm trẻ tò mò thì trẻ có thể chú ý từ 37 - 51 phút. Trẻ 3 - 4 tuổi dễ dàng bị hoàn cảnh chi phối nên dễ đánh mất khả năng điều khiển chú ý của mình.

2. Thực trạng

Để đánh giá khả năng tập trung chú ý của trẻ 3 - 4 tuổi thông qua hoạt động làm quen với Toán, chúng tôi tổng hợp cả 4 mặt: thái độ xúc cảm, tính chất hoạt động, thời gian hoạt động và kết quả hoạt động của trẻ khi tham gia hoạt động làm quen với Toán.

Nghiên cứu đánh giá khả năng tập trung chú ý của trẻ theo 4 tiêu chí, chúng tôi thu được kết quả sau:

Bảng 1. Kết quả thực trạng khả năng tập trung chú ý của trẻ 3-4 tuổi

Mức độ						Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn
Thấp		TB		Cao			
SL	%	SL	%	SL	%	15.28	5.528
25	33.8	28	37.8	21	28.4		

Qua Bảng 1 có thể thấy được phần lớn trẻ 3 - 4 tuổi được nghiên cứu có khả năng tập trung chú ý ở mức độ trung bình và thấp, còn một số trẻ ở mức độ cao. Ở đây độ lệch chuẩn là 5.528 chứng tỏ mức độ ổn định của điểm số là rất nhỏ, phân bố không đồng đều và dao động quanh giá trị trung bình là rất lớn.

Khi tiến hành phát hiện thực trạng bằng cách cho trẻ thực hiện các bài tập, chúng tôi nhận thấy trẻ còn tỏ ra rất lúng túng khi tiếp xúc với các dạng bài tập đòi hỏi tập trung chú ý trong một khoảng thời gian nhất định. Trẻ chưa biết cách phải hướng chú ý vào đâu, như ở bài tập yêu cầu tìm điểm khác biệt giữa 2 bức tranh, đa số trẻ chỉ biết cách nhìn tổng thể, nhìn vào những gì trẻ thấy thích trên bức tranh chứ không biết cách tập trung vào nhiệm vụ chính cô yêu cầu. Ngược lại, trẻ rất hứng thú với bài tập nghe tiếng kêu, trẻ rất chăm chú nghe, thậm chí sau khi nghe xong trẻ còn bắt chước lại tiếng kêu của vật phát ra âm thanh đó. Ở bài tập này có thêm nhiệm vụ là trẻ phải đếm số lượng âm thanh nhưng hầu như trẻ bỏ qua nhiệm vụ này hoặc chỉ thực hiện khi cô giáo yêu cầu. Có thể thấy rõ trẻ chỉ chú ý tới những gì mà trẻ hứng thú, trẻ chưa biết hướng tập trung chú ý vào nhiệm vụ chính đưa ra.

Qua việc cho trẻ thực hiện các bài tập nhằm cho trẻ bộc lộ khả năng tập trung chú ý chúng tôi nhận thấy đa số trẻ mắc phải những lỗi

sau:

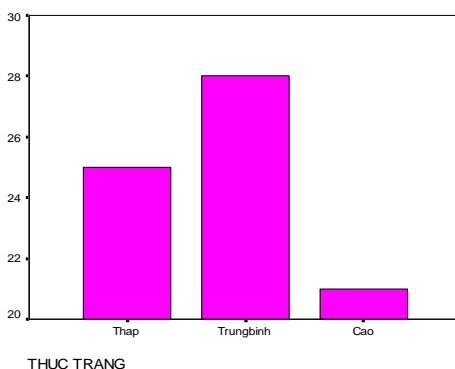
+ Trẻ quên hình hoặc quên thao tác. Nguyên nhân của kiểu sai này có thể là do khả năng chú ý vào ngôn ngữ của trẻ kém hoặc do trí nhớ ngôn ngữ của trẻ kém.

+ Trẻ đôi mắt và kiểm tra không đủ các hình. Nguyên nhân của kiểu sai này là do việc nhìn tổng thể hoặc nhìn lướt nhanh theo từng dòng thay vì phân tích từng hình. Đây cũng chính là đặc điểm tri giác của trẻ mầm non đó là chộp ngay những dấu hiệu có ý nghĩa chính mà không xem xét theo thứ tự các chi tiết. Cách nhìn này đảm bảo tốt cho sự nhận biết các đối tượng, tức giải quyết các nhiệm vụ cơ bản của tri giác. Tuy nhiên để thực hiện nhiệm vụ chú ý mà chúng tôi đưa ra thì không được.

Đồng thời với việc cho trẻ làm các bài tập, chúng tôi tiến hành dự hoạt động làm quen với Toán của trẻ ở trường mầm non (74 trẻ khối mẫu giáo 3 - 4 tuổi tại trường 20/10 và trường Hoa Phượng Đỏ - TP Đà Nẵng) nhằm nắm rõ hơn thực trạng khả năng tập trung chú ý của trẻ trong hoạt động này. Chúng tôi nhận thấy: trẻ 3 - 4 tuổi đã có những bộc lộ về khả năng tập trung chú ý trong hoạt động làm quen với Toán, tuy nhiên tập trung chú ý của trẻ thường ngắn, không ổn định và phụ thuộc nhiều vào cảm xúc của trẻ.

Để thấy rõ hơn thực trạng khả năng tập trung chú ý của trẻ, chúng tôi minh họa qua biểu đồ sau:

Biểu đồ 2. Kết quả thực trạng khả năng tập trung chú ý của trẻ 3 - 4 tuổi

Sau khi tổng hợp giữa việc quan sát trẻ

trong hoạt động làm quen với Toán và tiến hành cho trẻ thực hiện các bài tập để trẻ bộc lộ khả năng tập trung chú ý của mình, kết quả thực trạng khả năng tập trung chú ý của trẻ 3 - 4 tuổi thông qua hoạt động làm quen với Toán như sau:

- Loại có khả năng tập trung chú ý ở mức độ cao: các trẻ này thường có ít nhất 3 mặt đạt loại cao và 1 mặt đạt từ mức trung bình trở lên. Thuộc mức độ này có 21 trẻ chiếm 28.4%. Đây là những trẻ luôn tỏ ra hào hứng, chăm chú, say mê, thích thú hoạt động với đối tượng, có khả năng tập trung chú ý tốt, tích cực, chủ động trong quá trình hoạt động và thực hiện tốt các yêu cầu của giáo viên. Những trẻ này trong quá trình học tập thường hay giơ tay phát biểu, trả lời các câu hỏi của cô, hay có thắc mắc hỏi cô hoặc bạn. Trẻ nắm được nội dung kiến thức theo yêu cầu của cô với các đối tượng của hoạt động như nắm được hình dạng (phân biệt hình tròn, hình vuông, hình tam giác), tính chất đặc trưng của các loại hình dạng (nhận biết hình vuông), so sánh số lượng, thực hiện phép đếm (đếm đến 3), phân nhóm các đối tượng. Qua giáo viên ở lớp chúng tôi được biết những trẻ này hoạt động tích cực không phải chỉ trong hoạt động làm quen với Toán mà trong các hoạt động khác trẻ cũng có những biểu hiện tích cực. Các trẻ này luôn được các cô giáo coi là hạt nhân của lớp, của các hoạt động.

- Loại có khả năng tập trung chú ý ở mức độ trung bình: các trẻ này thường có 3 mặt đạt từ mức trung bình trở lên và 1 mặt đạt mức độ cao trở lên. Thuộc mức độ này có 28 trẻ (12 nữ và 16 nam) chiếm 37.8%. Ở những trẻ này có sự hào hứng, chăm chú trong hoạt động, tích cực giơ tay phát biểu nhưng những biểu hiện này xuất hiện tùy theo từng đối tượng trong hoạt động và không ổn định trong quá trình hoạt động, còn phụ thuộc vào hứng thú, cảm xúc của trẻ và sự hướng dẫn của cô giáo. Những trẻ này vẫn có thể trả lời được các câu hỏi của cô, hoàn thành nhiệm vụ do cô đưa ra nhưng trẻ chỉ giải quyết được các nhiệm vụ đơn giản hoặc hoàn thành các nhiệm vụ khi có sự giúp đỡ của cô, của bạn. Ở từng giai đoạn của hoạt động làm quen với Toán trẻ có những biểu hiện về khả năng tập

trung chú ý rất khác nhau. Ban đầu trẻ không hào hứng khi tham gia vào hoạt động nên trẻ không chú ý đến cô giáo, đến khi nhìn thấy những đồ dùng đồ chơi, trẻ chú ý hơn nhưng chỉ được một lúc trẻ lại quay sang làm việc riêng. Đến lúc cô giáo đặt câu hỏi và yêu cầu trẻ trả lời, những trẻ này lại rất chăm chú, tập trung nghe câu hỏi và tích cực giơ tay trả lời. Đến cuối hoạt động trẻ tỏ ra thờ ơ, không tập trung, không chú ý đến lời cô dặn dò.

- Loại có khả năng tập trung chú ý ở mức độ thấp: các trẻ này thường có 3 mặt trở lên đạt mức độ thấp. Có 10 em nữ và 15 em nam thuộc mức độ này, chiếm 33.8%. Nhìn vào tỷ lệ phần trăm khá cao những trẻ có khả năng tập trung chú ý thấp cũng đủ để thấy được tình trạng đáng lo ngại. Trẻ ở nhóm này thường tỏ ra thờ ơ, không hứng thú, không chăm chú trong hoạt động, trẻ chỉ hoạt động khi có sự nhắc nhở của cô hoặc sự lôi kéo của bạn. Một số trẻ khác rất hay bị chi phối bởi các đối tượng bên ngoài, không chú ý đến đối tượng của hoạt động, không thích tham gia vào hoạt động. Vì thế những trẻ này thường không thực hiện đúng các yêu cầu của cô và khi thực hiện thì cảm thấy rất khó khăn. Khi tìm hiểu thêm chúng tôi nhận được sự đánh giá chung của giáo viên về các trẻ này: đây là những trẻ chậm trong đa số các hoạt động, khi được nhắc nhở các cháu miễn cưỡng làm, và tỏ ra rất bướng. Trong hoạt động làm quen với Toán, ở phần cung cấp kiến thức, chúng tôi gặp rất nhiều biểu hiện chán nản, thờ ơ ở trẻ. Các cháu không quan tâm đến nội dung bài học và lời cô giáo, các cháu có một biểu hiện đặc trưng là chơi với những đồ vật cô đưa theo ý mình, theo sự tưởng tượng của mình, hay nhìn ra cửa hoặc qua các góc khác trong lớp. Cần phải nói thêm do tính đặc trưng của hoạt động làm quen với Toán cô giáo trong quá trình cung cấp kiến thức chỉ chú trọng đến việc dùng ngôn ngữ khoa học để chuyển tải kiến thức mà rất ít tổ chức các tình huống có vấn đề để trẻ tự phát hiện ra vấn đề. Như ở hoạt động “Phân biệt hình tròn, vuông, tam giác” ngoài việc cho trẻ đếm số cạnh để phát hiện ra tính chất của hình học, cô giáo nên tổ chức cho trẻ thao tác

chơi với các hình như lăn các khối hình, trẻ sẽ tự phát hiện ra chỉ có khối hình tròn là lăn được, hay cho trẻ tạo các hình từ 3 hình trên, trẻ sau khi chơi sẽ rút ra được chỉ có hình tam giác đặt trên hình vuông mới tạo ra hình ngôi nhà.

Qua việc quan sát trẻ trong hoạt động làm quen với Toán, chúng tôi nhận thấy biểu hiện khả năng tập trung chú ý của trẻ trong hoạt động này đã có nhưng chưa đồng đều ở mỗi lớp và chưa ổn định ở mỗi trẻ. Trẻ chỉ tập trung chú ý đến những gì trẻ thích, những gì trẻ muốn làm vì bản thân trẻ chưa nhận thức được tầm quan trọng của nhiệm vụ cũng như chưa có những kỹ năng giúp cho việc tập trung chú ý đạt kết quả. Mặt khác, cách tổ chức hoạt động của giáo viên ảnh hưởng lớn đến khả năng tập trung chú ý của trẻ trong hoạt động này.

Tiến hành trò chuyện với giáo viên về nguyên nhân vì sao lại dẫn đến việc trẻ thường chỉ tập trung chú ý trong thời gian đầu diễn ra hoạt động và càng về sau lại càng lơ là, câu trả lời đa số mà chúng tôi thu được là do tiết học Toán với kết cấu 3 phần: ôn kiến thức cũ – học kiến thức mới – củng cố, ở phần đầu khi được ôn kiến thức cũ bằng các trò chơi trẻ tỏ ra rất tập trung chú ý tham gia vào trò chơi học tập, nhưng sang đến phần học kiến thức mới các giáo viên chủ yếu truyền đạt kiến thức bằng lời, trẻ ngồi thụ động nên dẫn đến việc trẻ xao nhãng, hướng chú ý qua việc khác. Ngoài ra có một số nguyên nhân khác như do tính chất tiết học Toán không vui nhộn, không hoạt động nhiều nên không gây hấp dẫn cho trẻ hay do việc cung cấp kiến thức cho trẻ cần chậm rãi từ từ khiến tiết học kéo dài gây nhàm chán cho trẻ.

Qua kết quả điều tra của đề tài cho thấy khả năng tập trung chú ý của trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi trong hoạt động làm quen với Toán chưa cao. Trẻ chưa có sự hào hứng, tập trung chú ý, say mê, tích cực chủ động trong quá trình hoạt động. Số trẻ có các biểu hiện chú ý cao chỉ tập trung vào một số trẻ học tốt của lớp, đa số trẻ có biểu hiện chú ý hoặc không bền vững hoặc chỉ chú ý đến những đối tượng mà trẻ thích, một số trẻ có biểu hiện thờ ơ, mệt mỏi, ngại tham gia hoạt động nên khả năng

chú ý tới các hoạt động của những trẻ này rất thấp.

3. Giải pháp

Trên cơ sở phân tích cơ sở lý luận và những vấn đề tồn tại, chúng tôi đưa ra một số biện pháp tác động. Việc đề xuất các tác động sư phạm trong tổ chức hoạt động cho trẻ làm quen với Toán dựa trên nguyên tắc cơ bản là: phù hợp với đặc điểm phát triển tâm sinh lý của trẻ 3-4 tuổi, đặc điểm hoạt động làm quen với Toán cho trẻ ở trường mầm non.

➤ **Tác động 1:** Giáo viên sử dụng và thường xuyên thay đổi đồ dùng trực quan sinh động, hấp dẫn khi tổ chức hoạt động làm quen với Toán.

- Cơ sở khoa học:

Ban đầu sự chú ý do có đối tượng mới xuất hiện và các thay đổi trong hoàn cảnh xung quanh tạo ra. Nhưng nếu kích thích đó lặp đi lặp lại nhiều lần, không còn là mới mẻ, thì sẽ không làm trẻ chú ý đến nữa. Cần thấy rằng yếu tố mới giữ vai trò rất quan trọng trong việc phát triển khả năng tập trung chú ý ở tất cả các giai đoạn phát triển của trẻ. Vậy nên giáo viên phải thường xuyên thay đổi đồ dùng trực quan sinh động hấp dẫn để luôn tạo ra cái mới, thu hút chú ý của trẻ.

Đối với trẻ 3 - 4 tuổi, tư duy vẫn còn mang tính trực quan cụ thể, mọi tri thức trẻ thu nhận được đều xuất phát từ hình ảnh trực quan, trẻ không thể nắm được cấu tạo, các đặc điểm nổi bật, các mối liên hệ của đối tượng trong thế giới xung quanh một cách nhanh chóng, đầy đủ và chính xác khi không có các đồ dùng trực quan sinh động, hấp dẫn. Đồ dùng dạy học, tranh ảnh đẹp có màu sắc tươi sáng, có màu sắc kích thích hài hòa, có âm thanh hấp dẫn cũng là những điều kiện để lôi cuốn sự chú ý và phát triển khả năng tập trung chú ý của trẻ. Đồ dùng cần được sử dụng đúng thời điểm, đúng liều lượng, cái gì chưa cần đến thì chưa mang ra để trẻ tập trung chú ý đến những cái cần thiết. Không chỉ có vậy, chính sự đa dạng, phong phú, sinh động và hấp dẫn của đồ dùng trực quan, đặc biệt là các mẫu vật thật, là một điều kiện để gây hứng thú cho trẻ và bản thân cô trong quá

trình tổ chức hoạt động làm quen với Toán. Góp phần giúp cô duy trì hứng thú và chú ý của trẻ trong suốt quá trình hoạt động diễn ra.

Vì vậy, có thể nói rằng trong hoạt động làm quen với Toán các đồ dùng trực quan đóng một vai trò to lớn để tạo nên sự thành công của hoạt động.

➤ **Tác động 2:** Giáo viên sử dụng ngôn ngữ dễ hiểu, hấp dẫn.

- Cơ sở khoa học:

Ngôn ngữ - hệ thống tín hiệu thứ hai có vai trò quan trọng trong việc hình thành ở trẻ biểu tượng sơ bộ về đối tượng của hoạt động làm quen với Toán và phát triển khả năng tập trung chú ý của trẻ. Muốn tập cho trẻ biết tích cực lắng nghe lời chỉ bảo của mình, giáo viên không nên lặp lại những lời chỉ dẫn không cần thiết điều đó chỉ tạo cho trẻ thói quen ngay từ đầu đã không chịu chú ý lắng nghe.

Phải tăng cường việc sử dụng ngôn ngữ nói. Môi trường hoạt động của trẻ mà trong đó trẻ là trung tâm, giáo viên là người tổ chức, định hướng, điều khiển nắm một vai trò rất quan trọng. Nếu giáo viên lên kế hoạch hoạt động mà chỉ nặng về lý thuyết cung cấp kiến thức Toán học cho trẻ một cách khô khan, thiếu hấp dẫn thì trẻ sẽ khó bị lôi cuốn. Vì vậy, bên cạnh việc sử dụng đồ dùng trực quan hấp dẫn cùng với lời nói cuốn hút, sinh động, gây nhiều thích thú, tò mò cho trẻ thì việc trẻ chú ý đến bài học là điều dễ thực hiện. Bên cạnh đó, với những trẻ trong hoạt động tỏ ra lơ là, không tập trung thì bằng nghiệp vụ sư phạm cô dùng lời nói khiến trẻ từ chỗ không tập trung chú ý quay lại với bài học một cách tự nhiên, không gượng ép.

➤ **Tác động 3:** Giáo viên tăng cường các tình huống chơi, trò chơi trong quá trình cho trẻ hoạt động làm quen với Toán.

- Cơ sở khoa học:

A.V.Daprogiep cho rằng hình thành chú ý có chủ định cho trẻ mẫu giáo thông qua các trò chơi học tập sẽ tạo được hiệu quả hơn so với các hoạt động khác. Bằng hình thức chơi các trò chơi, việc thực hiện luật lệ, đòi hỏi trẻ phải hướng chú ý

có chủ định của mình vào nhiệm vụ của trò chơi và thực hiện yêu cầu của trò chơi đặt ra.

Tăng cường sử dụng các tình huống chơi, trò chơi vào trong quá trình cho trẻ mẫu giáo 3 - 4 tuổi làm quen với Toán, đặc biệt là trò chơi học tập làm cho các nhiệm vụ nhận thức được giao dưới hình thức chơi hấp dẫn sẽ kích thích trẻ huy động trí óc làm việc thật sự, kích thích trẻ tích cực vận dụng vốn kinh nghiệm, vốn hiểu biết của mình, cố gắng khắc phục khó khăn để hoàn thành nhiệm vụ một cách tự nguyện tự giác. Từ đó kiến thức của trẻ được củng cố, một số kỹ năng được rèn luyện. Không những thế thông qua việc sử dụng các tình huống chơi và trò chơi còn tạo ra một không khí sôi động, thoải mái, làm giảm sự căng thẳng cho trẻ.

Như vậy, trong quá trình tổ chức cho trẻ hoạt động làm quen với Toán nếu có sự tăng cường sử dụng các đồ dùng trực quan sinh động, hấp dẫn và các tình huống chơi, trò chơi sẽ tạo ra bầu không khí tâm lý tích cực, vừa có khả năng giúp trẻ giải quyết nhiệm vụ nhận thức dưới hình thức chơi nhẹ nhàng, vừa phát triển khả năng tập trung chú ý cho trẻ, nâng cao hứng thú nhận thức của trẻ.

➤ **Tác động 4:** Dạy trẻ nhắc to lại nhiệm vụ

- Cơ sở khoa học:

Trẻ 3-4 tuổi với đặc trưng là chú ý không chủ định, để giúp trẻ phát triển khả năng tập trung chú ý, phát triển chú ý có chủ định cho trẻ, điều này kéo theo những cố gắng về trí tuệ. Biện pháp cần thiết để giúp trẻ nỗ lực phải là cho trẻ nhắc to lại nhiệm vụ. Biện pháp này không những buộc trẻ phải tự điều khiển chú ý của mình vào lời nói của cô để có thể nhắc lại được, mà còn có tác dụng định hướng hoạt động cho bản thân trẻ và giúp trẻ phát triển ngôn ngữ mạch lạc.

Trẻ nhỏ thường xuyên quên lời hướng dẫn đã nói, chóng bỏ qua những nhiệm vụ đã đề ra cho trẻ, vì vậy việc phát triển khả năng chú ý của trẻ bị phá hủy. Cần hình thành ở trẻ kỹ năng buộc chú ý phục tùng nhiệm vụ đã đề ra. Muốn vậy, trẻ phải hình dung rõ ràng từ trước “cái gì cần làm” và

“làm như thế nào”. Đây là một hình thức để trẻ biết được mục đích, nhiệm vụ và kế hoạch của hành động. Nhiều lần cho trẻ nhắc to (nói ra thành tiếng) lại lời hướng dẫn đã nói với trẻ giữ một vai trò cơ bản trong việc phát triển khả năng tập trung chú ý ở trẻ. Khi nói ra thành tiếng lời hướng dẫn, cách làm, trẻ 3 - 4 tuổi đã tăng cường ảnh hưởng của lời hướng dẫn đối với quá trình chú ý, và nhờ vậy bắt đầu điều khiển quá trình đó phù hợp với nhiệm vụ đã đề ra cho trẻ. Để giúp trẻ biết lắng nghe nhiệm vụ, giáo viên phải biết sử dụng lời nói của mình như một phương tiện tác động phù hợp, lời nói phải ngắn gọn, chính xác, dễ hiểu, cường độ vừa đủ.

➤ **Tác động 5:** Dạy trẻ biết kết hợp giữa lời nói và thao tác tay để hỗ trợ cho việc chú ý vào đối tượng cần thiết.

- Cơ sở khoa học:

Để trẻ phát triển khả năng chú ý người lớn phải lôi cuốn trẻ vào những hoạt động mới và dùng những phương tiện nhất định để hướng dẫn và tổ chức chú ý của các em. Từ đó hình thành ở trẻ kỹ năng tổ chức hoạt động của mình phù hợp với nhiệm vụ chú ý đã đặt ra. Các phương tiện này có thể là những dụng cụ trực quan mang tính chất như sơ đồ hoạch định hành động, có thể là những thao tác tay, mắt...

Ở trẻ 3 - 4 tuổi khi xem tranh, trẻ nhìn lung tung, chuyển từ phần này sang phần khác trong bức tranh, hoặc dừng lại quá lâu ở một chi tiết thứ yếu, nhưng sáng sủa. Với cách thức tìm hiểu chưa hoàn thiện đó trẻ em ở đầu tuổi mẫu giáo không để ý đến nhiều đặc điểm trong bức tranh. Để phát triển khả năng tập trung chú ý của trẻ cần dùng lời nói kết hợp thao tác tay vào những hướng cần thiết và dừng lại ở những đặc điểm bản chất nhất của đối tượng. Về sau trẻ nắm được những phương thức tổ chức chú ý đó, trẻ tự đặt ra cho mình các câu hỏi trong khi xem tranh/ đối tượng, đưa ngón tay theo tranh/ đối tượng, điều đó giúp trẻ tìm hiểu đầy đủ và có hệ thống hơn những đối tượng được tri giác.

4. Kết luận

Giáo viên mầm non cần nhận thức được tầm quan trọng của việc phát triển khả năng tập trung chú ý và bản chất của việc tổ chức hoạt động cho trẻ làm quen với Toán. Đồng thời, giáo viên cần mạnh dạn thay đổi phương pháp tổ chức hoạt động học cho trẻ, sử dụng những nguồn lực có sẵn về môi trường vật chất và con người để khuyến khích trẻ tham gia vào các hoạt động một cách chủ động, sáng tạo và hiệu quả. Ngoài ra, trong quá trình tổ chức, giáo viên cần thực hiện đồng bộ tất cả các giai đoạn từ khâu chuẩn bị đến tiến hành và đánh giá.

Giáo viên cần kích thích hứng thú của trẻ để lôi kéo trẻ vào hoạt động làm quen với Toán và

làm tích cực hóa quá trình hoạt động của trẻ bằng cách đưa ra những vấn đề có tính hấp dẫn, thử thách, gây tò mò cho trẻ. Đồng thời, giáo viên cần trang bị cho trẻ một số kỹ năng cần thiết cho việc phát triển khả năng tập trung chú ý như biết đặt mục đích cho hành động của mình, chú ý để nhớ nhiệm vụ được giao, biết kết hợp giữa thao tác tay và lời nói.

Các trường Mầm non cần tạo điều kiện thuận lợi cho việc tiếp tục triển khai và áp dụng các tác động sư phạm tổ chức hoạt động cho trẻ làm quen với Toán đã đề xuất và được kiểm chứng hiệu quả thực nghiệm trong nghiên cứu này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đỗ Thị Minh Liên (2006), *Giáo trình Phương pháp hình thành biểu tượng toán sơ đẳng cho trẻ mẫu giáo*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- [2] Đinh Thị Nhung (2000), *Toán và phương pháp hình thành các biểu tượng toán học cho trẻ mẫu giáo*, Quyển 1,2, NXB ĐHQG Hà Nội.
- [3] Nguyễn Thanh Sơn, Trịnh Minh Loan, Đào Như Trang (1994), “Toán học và phương pháp hình thành các biểu tượng toán học ban đầu cho trẻ mầm non”, *TT nghiên cứu đào tạo và bồi dưỡng giáo viên*, Hà Nội.
- [4] Nguyễn Quang Uẩn, Nguyễn Văn Lũy, Đinh Văn Vang, *Giáo trình Tâm lý học đại cương*, NXB Giáo dục.
- [5] Hoàng Khê, *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng, Trung tâm từ điển học.